

Raadsinformatiebrief¹

Onderwerp	Terugvordering leenbijstand voor inrichtingskosten
Portefeuillehouder	N. Groothuismink en R. Tuijn
Portefeuille	Werk & Inkomen en Armoedebeleid en Schuldhulpverlening

Aan de leden van de gemeenteraad Zaanstad,

Inleiding

Naar aanleiding van de motie 'Geen terugvordering bijzondere bijstand' (nr 10) van de PvdD en SP, is tijdens de Raadsvergadering over de voorjaarsnota op 20 juni een Raadsinformatiebrief toegezegd door wethouder Groothuismink. De motie, die daarop is teruggetrokken, ging specifiek om terugvordering van bijzondere bijstand voor inrichtingskosten aan statushouders en de vraag deze terugvordering te compenseren om daarmee meer leed te voorkomen.

De wethouder heeft in haar reactie aangegeven dat de gemeente op dit moment op basis van wetgeving en lokale beleidsregels verplicht is de leenbijstand die statushouders ontvangen voor inrichtingskosten, terug te vorderen. Maar dat de Participatiewet de mogelijkheid biedt om bijstand 'om niet' te verschaffen voor deze inrichtingskosten. In deze RIB wordt, conform de toezegging van de wethouder, de omvang en impact hiervan nader toegelicht.

Toelichting

Huidige beleid ten aanzien van leenbijstand voor inrichtingskosten

Zaanstad geeft aan statushouders bijzondere bijstand voor inrichtingskosten in de vorm van een geldlening. Hiervan kunnen bijvoorbeeld een koelkast, bank, bed, wasmachine en een tafel worden gekocht². Hiernaast geeft de gemeente bijstand 'om niet' om de stoffering van het huis te bekostigen (zoals tapijt, verf, gordijnen).

De lening moet gedurende maximaal drie jaar op basis van draagkracht worden afgelost³. Feitelijk komt dit erop neer dat een deel van de lening wordt terugbetaald. Zo wordt bijvoorbeeld aan een alleenstaande zonder kinderen €5.683,- aan leenbijstand verleend voor inrichtingskosten. Hiervan wordt door een alleenstaande met een uitkering maximaal €2.355,- afgelost.

Op 1 januari 2021 is de wet vereenvoudiging beslagvrije voet ingevoerd. Met deze Wet is gesteld dat iedereen, los van zijn of haar situatie, 5% kan aflossen op leningen. Daarmee is de uitvoering van het lokaal beleid conform ingericht en lossen onder andere statushouders een deel van de leenbijstand af met deze 5%. Voor de invoering van deze Wet werd dit niet zo duidelijk gesteld door landelijke wetgeving en was er ruimte om de leenbijstand bij statushouders niet in te vorderen.

Statushouders worden geïnformeerd over het aangaan van een lening en wat dit betekent voor hun inkomen. Consulente maken zeer sporadisch mee dat iemand in de problemen komt door de aflossing. Als dit het geval is, kan en wordt op basis van de individuele situatie vrijstelling verleend.

¹Op deze raadsinformatiebrief volgt geen actie van de Agendacommissie. Wanneer u een onderwerp hieruit wilt bespreken dan kunt u dit doen door een raadsinstrument in te zetten. Bijvoorbeeld een rondvraag (primair gericht aan het college van B&W of een agenda-initiatief (primair gericht aan de collega fracties)). Vermeld altijd in het raadsinstrument: wat u wilt bespreken inclusief een korte concrete toelichting.

² Deze werkwijze is conform artikel 3.2.1 'duurzame gebruiksgoederen' van de beleidsregels gemeentelijke werk-inkomensvoorzieningen Zaanstad 2019

³ Conform de beleidsregels en beslagvrije voet van 95%.

Waarom is dit het huidige beleid?

De inrichtingskosten zijn voor de aanschaf van 'duurzame gebruiksgoederen', zoals een koelkast en bed. Duurzame gebruiksgoederen vallen volgens de Participatiewet onder de algemene kosten van bestaan en moeten daarom van het eigen inkomen worden betaald. Iedereen wordt door de wetgever geacht voor de algemene kosten van bestaan geld te reserveren. Hetzij door vooraf te sparen, hetzij door achteraf te lenen en vervolgens af te lossen. Als iemand dus niet vooraf heeft kunnen sparen door individuele bijzondere omstandigheden en niet zelf kan lenen bij een bank, dan kan de gemeente mogelijk – dit is afhankelijk van de individuele situatie - bijzondere bijstand in de vorm van leenbijstand geven.

Uitzondering in de Participatiewet voor 'duurzame gebruiksgoederen'

Op basis van artikel 51 in de Participatiewet is het echter mogelijk bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen 'om niet' te verschaffen. Als de Raad dit wil, dan geldt deze bijstand 'om niet' voor alle inwoners die bijzondere bijstand ontvangen voor duurzame gebruiksgoederen waaronder inrichtingskosten. Dit zijn bijvoorbeeld inwoners die na dakloosheid een huis gaan bewonen of vrouwen die uit een blijf van mijn lijf huis naar een reguliere woning verhuizen.

Het 'om niet' verstrekken van de bijzondere bijstand werkt wel een zekere ongelijkheid in de hand met inwoners die vooraf hebben gereserveerd van hun uitkering. Daarom wordt de bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen verstrekt in de vorm van een lening, zodat de inwoner alsnog, maar dan achteraf, voor deze kosten reserveert. Er zijn echter ook gemeenten, waaronder bijvoorbeeld Amsterdam, Rotterdam en Utrecht, die deze bijzondere bijstand wel 'om niet' verschaffen.

Het is niet mogelijk alleen aan de groep statushouders de leenbijstand voor inrichtingskosten 'om niet' te verstrekken. Ook is het niet mogelijk deze groep op een andere manier binnen de kaders van de Participatiewet dan wel vanuit de 'Wet Inburgering 2021' te compenseren.

Wat zou het betekenen qua omvang en financiële impact als Zaanstad de leenbijstand voor duurzame gebruiksgoederen omzet naar bijstand 'om niet'?

Gemiddeld ontvangt de gemeente per jaar rond de 6,5 ton aan leenbijstand voor duurzame gebruiksgoederen terug van zowel statushouders als niet statushouders. Deze 6,5 ton is een benadering op basis van een uitgevoerde steekproef⁴ op het bestand. Het kan per jaar wisselen en wat meer of minder zijn. Voor het niet terug ontvangen van deze 6,5 ton is geen dekking in de begroting.

Om een beeld te geven van het aantal statushouders en niet statushouders die leenbijstand ontvangen hebben we gekeken naar de aantallen op 1 januari 2024. Op dat moment hadden 360 statushouders en 258 inwoners die geen statushouder zijn leenbijstand. 157 van de 360 statushouders ontvingen een uitkering waarvan ze deze moesten terugbetalen. De overige 203 statushouders ontvingen geen uitkering meer.

Financiële en Juridische consequenties

Als de gemeente haar beleid wijzigt naar het 'om niet' verlenen van bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen, dan wordt er circa 6,5 ton minder teruggevorderd op jaarbasis. Hiervoor is geen dekking in de begroting.

Hiernaast zullen de beleidsregels ten aanzien van duurzame gebruiksgoederen (artikel 3.2.1) moeten worden aangepast. Deze regels gelden voor alle inwoners die leenbijstand ontvangen voor deze goederen. De regels kunnen dus niet alleen betrekking hebben op statushouders.

⁴ Het overgrote deel van de leenbijstand die door inwoners wordt ontvangen, betreft duurzame gebruiksgoederen. Een klein deel betreft andere kostensoorten. Hoeveel exact duurzame gebruiksgoederen betreft is niet met een druk op de knop uit het systeem te halen. Daarom is een steekproef uitgevoerd.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet
Niet van toepassing

Aanpak/uitvoering
Niet van toepassing

Betreft
Actieve informatievoorziening naar aanleiding van een raadsvergadering.

Bijgaande stukken
Geen

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Zaanstad,

Drs. J. Hamming, burgemeester

Drs. G. Blom, gemeentesecretaris

Transactiebewijs iBabs digitale handtekening